ЛІКВІДАТОРИ.

"Це було недавно...
Це було давно..."

Багато води з тієї пори втекло в річці Прип'ять. Ще більше "води" на цю тему налили горе-журналісти, продажні політики і "лжеліквідатори". Хто тільки не спекулював на цій темі!

І ось тепер, коли дійсних ліквідаторів залишилось зовсім небагато, вже всі, кому не лінь, згадують, що вони "герої Чорнобиля". Синдром "ленінської колоди" і сьогодні найживіший за усіх живих!

ТАК ХТО Ж ВОНИ ТАКІ — ЛІКВІДАТОРИ?

Все розпочалось із першого засідання Державної комісії 26 квітня 1986 року в м. Прип'яті. Члени комісії нудьгували, очікуючи приїзду її голови Б.Щербини. В місті було спекотно, але пилу не було. Після обіду його ретельно змивали водою поливальні автомобілі. Відчувався підвищений радіаційний фон, а асфальт вже випромінював до 10 рентген на годину. Директор ЧАЕС Брюханов і головний інженер станції Фомін нічого втішного сказати не могли. Цивільна оборона була в розпачі через свою повну непридатність.

Ініціативу з ліквідації наслідків аварії взяли на себе атомобудівники.

Заступник міністра енергетики Г.Шашарин запропонував створити п'ять робочих груп з ліквідації аварії та її наслідків.

Одну з груп так і назвали: "Група аварійно-відновлювальних робіт". Б.Щербина, що прилетів пізніше, групу затвердив. Хоча відповідальними призначили інших керівників, на практиці її очолив досвідчений атомобудівник, начальник УБ ЧАЕС Василь Кизима.

Він відразу ж розгорнув важку будівельну техніку, кинув на "розвал" кращих будівельників. І вже у липні цю групу почали називати ліквідаторами. В серпні, коли цих людей "попалили" на "розвалі", на об'єкт "Укриття" ввели середмашівське УБ-605.

Але до цього працівники В.Кизими вручну перекрили проходи в зруйнованому реакторному відділенні, спорудили стіну, що розділила третій і четвертий блоки, розчистили приміщення від шматків графіту і ТВЕЛів, залили "розвал" бетонною сумішшю і понизили радіаційний фон у тисячі разів.

Хоча викиди і "простріли" так і залишились проблемою до завершення будівництва "Саркофагу".

А тоді, 26 квітня 1986 року, В.Кизима об'їхав на машині зруйнований блок, отримав променеву хворобу і зрозумів, що від блоку залишився лише "розвал". І одразу почав планувати, яку техніку треба пригнати, аби, як він висловився, "ліквідувати це неподобство експлуатаційників. Тут роками будуєш, а ці гаврики в момент все зруйнували!"

З тієї пори у ліквідаторів до експлуатаційників так і залишилось деяке упередження: "Вони підривають, а ми рятуємо..." До того ж ліквідаторів "палили" не рахуючи. І занижували їм дози опромінення в десятки разів. Експлуатаційників же зберігали як фахівців для майбутньої роботи на блоках. Воно, може, і правильно. Та тим не менш...

Це пізніше, в 90-х роках, коли з'явились пільги, чиновники усіх змішали до купи. В ній опинились і військові, і міліція. І навіть службовці горезвісної цивільної оборони, яка так осоромилась в Чорнобилі. А про генералів-медиків краще і не згадувати. Ми досі не забули, якої шкоди вони наробили людям...

Чиновники теж стали ліквідаторами. І навіть інвалідами. Зараз спробуй розберися, хто з них є хто. Слава Богу, хоч сталкерами себе не оголошують. Мабуть тому, що не знають, хто це такі. Тим не менш, що не чиновник, той "герой Чорнобиля". Хоча особисто я влітку 1986-го жодного з них у "гарячій зоні" не бачив. Проте, серед нагороджених вони були перші. Так було, так і залишилось: нагородження непричетних, покарання невинних. Мабуть, так воно буде й надалі!

Надвечір 26-го реактор розгорівся ще сильніше - палав графіт. З м. Прип'яті добре було видно світіння стовпа над "Оленою". Вже з'ясували, що загинули Ходемчук і Шашенок. Генерал Бердов оперативно перекрив усі шляхи до АЕС, виставив повсюди пости. Правда, без усіляких засобів індивідуального захисту. Всі міліціонери, які чергували на цих постах, тут же отримали переопромінення. Але завдання своє виконали. В ті дні багато хто не розумів, що робить, але тримались стійко, виконуючи наказ.

Так було з пожежниками Правика і Кібенка. Коли їм наказали поливати водою зруйнований реактор, що випромінював 30 тисяч рентген. Вода випаровувалась, ще не долетівши до кратера, посилюючи викид. Цим хлопцям вистачило 30 хвилин, щоб "ухопити" по 1500 бер і лягти на Митинському кладовищі. Проте, той, хто через своє невігластво послав їх на вірну мученицьку смерть, досі живий...

Так було і зі зміною Сашка Кімова. Всі вони лежать на Митинському. Але вночі 26 квітня стояли на блоці до упору.

І лише перший сталкер, Анатолій Ситников, зрозумів тоді, що трапилось. Він тієї ночі пішов у розвідку в Центральну залу, а потім піднявся на покрівлю блоку "В". І першим побачив зруйновану "Олену". Справа і зліва від "Олени" гуділо несамовите ядерне полум'я... Як досвідчений атомник Анатолій Ситников одразу зрозумів, що реактор зруйновано. І доповів. Але йому не повірили а ні Брюханов, а ні Щербина.

Анатолій Андрійович схопив не менш як півтори тисячі рентген і загинув.

На випадок евакуації населення до Чорнобиля підігнали 1100 автобусів. У тому числі і з Білої Церкви. Чекали наказу.

Г. Шашарін першим визначив - якщо вся розпечена активна зона реактору витече донизу у воду басейну-барбатеру, то треба бігти звідси якнайшвидше. Якщо встигнуть.

Потрібно було негайно евакуйовувати м. Прип'ять. Негайно! Але всі чекали Щербину.

Борис Євдокимович прилетів ввечері і зайнявся "розбиранням польотів". Академік Веліхов, шкрябаючи волосаті груди під розстебнутою сорочкою, розмірковував: "Ми не знаємо, як поведе себе розпечений "Кристал". А якщо він пропече фундамент і піде донизу, у воду басейну-барбатеру і піде в землю? Мало не видасться..."

Академік Валерій Лєгасов заперечував, але теж побоювався.

Час показав, що ці побоювання були дещо перебільшеними. Та населення про це не відало. Населення взагалі ні про що не відало. А земля повнилася чутками. Та ще й якими!

У цей час ліквідатори вже взялися до роботи. Роботу в "гарячій зоні" в ті місяці називали "війною". Війною з не дуже "мирним" атомом. Про довоєнне життя прип'ятські хлопці полюбляли поговорити. І зітхали - це було до війни. І йшли на четвертий блок, як у бій!

Не всі, звичайно, згоджувались йти в "гарячу зону". Але ті, хто йшов, стояли на "простріли" четвертого блоку до кінця. І справу свою робили. Ну, а хто не зміг, в кого після виходу з "бункера" ноги раптово ставали ватними і 100 грамів спирту не допомагали, тих просто виводили із зони. Без образ. Не до того було.

Проте "зверху" було багато безладдя. Часом поступали одна одну виключаючі команди. Та радитись не було з ким, все доводилося брати на себе. Тому що того літа, 86-го, мало хто з начальників ліз у зону до своїх підлеглих. Вони, разом зі своїми водіями та секретарками, окопувались десь на "Білих Пароплавах", на Зеленому Мисі і далі "Казкового" своїм здоров'ям не ризикували. Присилали водія з свідоцтвами про відрядження та табелями отримати позначку і печатку. Та ще й нахабніли і вимагали штампу третьої зони для п'ятикратного підвищення окладу.

Зараз усі вони інваліди Чорнобиля і герої. Не підкопатися! А ми як були під час "війни" сталкерами, так і залишились.

Пізніше, в 87-му, посвідчення про відрядження почали привозити стосами: за себе і за того хлопця. І це явище набуло в ті роки масштабу стихійного лиха. В тому ж, 87-му році, народ охрестив зону "годівницею". А москалі прозвали "Клондайком"... Тоді в московських конторах за те, щоб поїхати в зону заробити, давали хабара в 2000 карбованців.

І всі признавалися, що займаються в зоні дурною, нікому не потрібною роботою! Але ж за це платили в п'ятикратному розмірі! А потім всю цю юрбу гамузом записали до "ліквідаторів" і "інвалідів". Деякі з них примудряються вже друге десятиліття їздити на вахту в зону відчуження... маючи посвідчення інваліда Чорнобиля і довідку, що здоровий і придатний... І дійсно ж, придатний і здоровий. Але "інвалід Чорнобиля"!

З 6 по 7 травня 1986 року капітан Зборовський зі своєю командою відкачав воду з баку-барбатеру. З мінусових позначок відкачала воду команда Георгія Нагаєвського з Білої Церкви. Вертольотники закидали "Олену" мішками з піском, доломітом, бором і свинцем. Нібито заглушити "розвал"...

Але в активній зоні "Кристал" продовжував піднімати температуру...

Тоді наша команда пропалила отвір в біозахисті реактора, у славетному приміщенні 009/2. Важкий бетон товщиною в 2,5 метри пропалювали плазмою три доби.

Через цей отвір було прокладено труби і подано рідкий азот під фундаментний хрест реактора, що вибухнув. "Кристал" почав охолоджуватись. А в небі над блоком льотчики розстрілювали хмари, аби, не дай Боже, не пішов дощ. Тоді б увесь Дніпро став радіоактивним.

Та ніч увійшла до історії ліквідації наслідків аварії, як найбільша перемога.

ЛІКВІДАТОРИ ПРОДОВЖУВАЛИ ПРАЦЮВАТИ

"...Продолжаются работы под поврежденным блоком, чтобы полностью нейтрализовать очаг излучения и, как говорят физики, "захоронить" его в толщу бетона... В результате принятых мер существенно снизилась температура внутри реактора..." ("Правда", 10 мая 1986 г.).

Тому, коли нас запитували у ті дні, що ми там робимо, відповідали коротко, що воюємо. Працювали, як воювали. Швидко, чітко й злагоджено. Викладаючись з усіх сил, як на війні. І засмагали ядерною засмагою.

Саме ж слово "ліквідатор" з'явилося у "гарячій зоні" влітку 1986 року, і довгий час було відоме лише у вузькому колі ліквідаторів.

Коли в 1990 році відкривали музей в ПТУ № 14 у Білій Церкві, на слуху були пожежники, і експозиція присвячувалась їм. Запросили і мене. В той час ми з Георгієм Лєпіним, Робертом Тіллесом і В'ячеславом Гришиним організовували в Москві телемарафон "Чорнобиль", і нас у країні вже знали. А після відомого голодування ліквідаторів в Радіологічному центрі в Пущі-Водиці взнали і в уряді СРСР, з яким я від імені чорнобильців вів переговори про статус ліквідаторів. Домовлялися з міністром В.Догужиєвим, який пообіцяв вирішити питання. І дійсно, 31 березня 1990 року М.Рижков вперше затвердив статус ліквідатора. Тоді міністри слово тримали. Не те, що зараз.

Підхожу до ПТУ. Назустріч - ветеран Другої світової війни, теж запрошений. Запитує: "Ви хто? Тут лише пожежників запрошено, чорнобильців. Телятників повинен приїхати".

"Ліквідатор", - відповідаю.

Ветеран навіть відсахнувся: "Яке страшне слово! Хто це такі? Це ж потрібно так назвати!"

Так що знали про пожежників, про міліцію, про експлуатаційників. Лише про ліквідаторів нічого не чули. Там більше про сталкерів.

СТАЛКЕРИ

Це - ліквідатори, які працювали в найнебезпечніших місцях на четвертому блоці. Або, як самі казали, "в найбрудніших місцях", всередині зруйнованого блоку. Спершу це були хлопці з команди В.Кизими. Потім з УБ-605. Дирекціонники і силовики в сталкери не квапились. Партайгеноссе в "гарячу зону" теж не лізли. Так воно і на краще. Проте в штабі на четвертому блоці, на СВЯП, вільно можна було порозмовляти із такими заступниками міністрів, як Корсун, Решетников. Стикалися по роботі з Легасовим, Поздишевим. З Силаєвим, Ведерниковим і Веліховим зустрічались одного разу в Центральному штабі, в колишньому райкомі партії, в Чорнобилі.

А от комчванства в "гарячій зоні" не було. Та й те сказати - радіація річ серйозна, їй все одно, міністр ти, чи звичайний сталкер. Вона як смерть - усіх рівняла.

Це вже у 1987-му в чорнобильських конторах і в Славутичі з'явились партійні організації, почали рахуватись: хто за кого головніший. Цекісти ж влітку 87-го року не вилазили із Зеленого Мису і кричали по всіх усюдах, що важливішого за будівництво вахтового містечка завдання немає. Любили цекісти Зелений Мис!

Зустрічав я їх там у супроводі почту в сліпучобілих чорнобильських костюмах із свинцевим просочуванням, з дозиметрами на грудях. Такі собі ідеальні "герої Чорнобиля". Із Страхолісся...

А тут, як потрібно, а потрібно було завжди, натягнеш намордник, запакуєшся, пересунеш дозиметр на живіт, щоб не теліпався, і вперед! Перебіжками від СВЯП до СРВ. А там галереями на 9-ту

20 ЛІТ ПОТОМУ

позначку третього блоку. І вже звідти, віддихавшись, пробиваєшся на четвертий блок. Один принцип у сталкера: швидше бігти - менше опромінення. І молишся Богові, щоб у "простріл" не вляпатися і щоб викиду не було.

Серйозна штука викид... Фон разів у 10 підстрибував. При викиді реактор "плювався" від "Факелу" до смт. Поліського. А вже на проммайданчику як "сифонило! Так що спеціальним розчином, у просторіччі "бурдою", не встигали заливати. "Бурда" потім висушувалась, лопалася і шаруділа як скинута гадюча шкіра.

Ось так біжиш коридорами, як і всі в кіптяві, до гермозони четвертого блоку, туди, де ще не ставала нога дозиметриста, доберешся до мети, зафіксуєш дозиметричний стан (це в першу чергу), зробиш розмічування під пропалювання і біжиш у зворотному напрямку, до своїх хлопців на СВЯП. Потім вже плануєш роботу і розраховуєш - скільки життів потрібно покласти на цю роботу. І ведеш ліквідаторів по цьому маршруту.

Роботу в "гарячій зоні" вимірювали життями. Такий був вимір.

Лише у сталкерів було неофіційне право "необмеженого ризику". Можна було отримати дозу заввишки гранично можливого рівня і тобі нічого за це не було. Окрім променевої хвороби, звичайно, та ядерної засмаги.

У те літо керівник оперативної групи Державної комісії В.Возняк переконав усіх, щоб використати в "гарячій зоні" роботів. Терміново придбали у ФРН "Джокера" й підняли його на покрівлю третього блоку. "Джокер" в той же час "здурів" від радіації, попрямував до четвертого блоку і впав у "розвал". Його потім витягли вручну, вивчали, але так і не зрозуміли, з чого він "здурів".

Вітчизняний робот одразу ж вперся в бітум та так і застиг. Ну не сповна розуму, що з нього візьмеш? Другий вітчизняний робот "здурів" ще швидше.

Закинули на покрівлю ще пару роботів. Але від надвисоких рівнів радіації порушувались електронні зв'язки. Роботи без цілі блукали по покрівлі, втрачали управління, підкочувались до краю покрівлі і падали донизу.

Єдиний робот, який зміг працювати на покрівлі третього блоку - це робот Всесоюзного науково-дослідного інституту транспорту Трансмашу. Їхній "місяцехід" - єдиний, який не "здурів" від радіації.

Врешті-решт, на покрівлю закинули гелікоптером трактор "Володимирець" зі свинцевим захистом. Він цілий місяць простояв на покрівлі без руху, доки "біороботи", тобто військовослужбовці, яких було призвано із запасу, руками не вичистили її від шматків ТВЕЛів і графіту, і не знизили випромінювання до 200 рентген на годину. Тоді на трактор сів сталкер. З того часу трактор став найнадійнішим "роботом" на покрівлі!

За місяць до того, як "біороботи" вийшли на очищення покрівлі третього блоку, мені особисто довелося використати своє "необмежене право на ризик" на покрівлі високої частини СВЯПа четвертого блоку. 11 серпня працівники ПТЕМ штурмували баки відстою ядерного палива в СВЯПі. Але без будівельних колисок працювати було неможливо. ПТЕМівцям такі колиски пообіцяли привезти з Москви. Але коли це буде? А справа стоїть. І вони прохали в нас - дайте!

А де візьмеш? Я оббіг навкруги третього і четвертого блоків. Немає. І лише на високій частині СВЯПу, навпроти "розвалу" висіла забута із квітня наша колиска. Якраз на "прострілі". Техніку не використаєш. Доведеться вручну скидати троси з покрівлі. Казали, що в травні на ній "світило" 400 рентген. Але точно ніхто не відав. Телефоную дозиметристам, щоб вислали дознаряд. А вони відповідають, що розвідку на покрівлі не ведуть...

Вдягнувся я по-серйозному. Натягнув свіжий намордник. Поставив на страхування двох підлеглих: Семенюка і Сича. Наказав, якщо не повернусь за 30 хвилин, щоб витягували. Розклав по кишенях інструмент, віддав дозиметр і... з Богом!

Вже на "прострілі" озирнувся: вся моя братва з-за рогу намордники повисовувала, дивиться. Чого, питається? Тут же "простріл". Даю відмашку, щоб заховались. І побіг за ріг СВЯПа по здиблених плитах і хвилях свіжозалитого бетону до драбини. Вона серпантином підіймалася вгору по стрімкій стіні СВЯП. І вся була в іржі. Бійся іржі, сталкер! Та боятися нема коли..

І ось вже грюкають мої черевики по металу. Липне до спини біла роба. Свинцевим важелем давить на очі сірий блиск стрімкої стіни. Вгору ще бігти й бігти, а в мізках вже почалася знайома отупілість. І одразу нічого не бажається, лише дзвін далекий чується. У сталкерів це називається "поплив"...

НА "ПРОСТРІЛІ" ТАКЕ БУВАЄ

Зло взяло. Зціпив зуби, тряхнув головою, каламуть перед очима трохи розвіялася. І вперед, і вгору. А там...

А там верхній майданчик, драбина на покрівлю і... блакитне - блакитне небо. Такий простір! Хоч літай. Та лише на просторі тім, за "рудим" лісом, біле місто вбачається, мертве місто - Прип'ять.

Чогось мені весело стало. Не до добра це. Кинув погляд на "розвал" і як морозом по шкірі - викид! Над "Оленою" щось клубочилось.

Сховався я за парапет, нагнувся. Куди далі? В горлі пересохло, в роті присмак металу. Шкірою відчуваю - поле за 100 рентген. Але нема коли роздумувати. На моїх "Командирських" - 11.20.

На протилежному боці покрівлі консолі. Кинувся до них. Витягнув з кишені ключі, шарпнув затискачі - ніякого ефекту. Прикипіли.

Що ж робити. І тут я її побачив. Лежить собі заіржавлена, в бітум впаяна, мене чекає. Сокира будівельна. Схопив я її і до тросів.

Перший трос перерубав швидко. Другий - теж пішов через парапет без затримки. А ось з третім і четвертим довелося пововтузитися.. Воно завжди так, коли поспішаєш і нервуєш.

Все, йду. Час... егей, 11.40. Біжу до драбини. І тут в небі з'явився плямистий гелікоптер. І з черева вже тягнеться довгий шлейф "бурди". Сховався за парапетом. Визирнув - нікого внизу немає. Всі поховалися. Лише я тут, як на долоні, і 52 метри до землі. "Розвал" навпроти, в ньому "Олена" щось викинула. Вляпався! Але, міркую, прорвемося. Спекотно, піт заливає очі, намордник - хоч викручуй. Я стрибнув за парапет і загрюкотів вниз іржавою драбиною.

А гелікоптер зробив ще один захід на "гарячу зону" і вилив "бурду" прямісінько наді мною. Навіть на окуляри краплі попали. Я потім цю плівку три дні з них відшкрябував.

До землі ще далеко, а в мене вже ноги підламуються. І мізки давить. Як я доплентав до транспортного коридору - хоч убийте, згадати не можу. Притулився до холодного облицювання і впав.

Віддихався, прохолода. Благодать. Хтось мінералку дає. Відкриваю очі - хлопці: Сич, Хоменко, Семенюк, Кондратенко. Оточили, дивляться. Потім підійшли Курочкін, Слуковський, Старовойт, Мартинов, А за ними - дозиметрист.

Перевірили робу - "світить" 50 рентген. Скоріше в санперепускник. Знов бігти треба.

У санперепускнику всі прилади вмить засвітилися червоними сполохами. Робу у спецпакет, мене в душову та ще й якоїсь гидоти добавили. І мили години зо дві. Проте вийшов як людина, жоден з датчиків не спрацював. Вдягли по першій категорії, костюм дали, як у великих начальників. Одразу видно - "Герой Чорнобиля", а не занюханий сталкер.

У серпні 1986 року в "гарячій зоні" відбувся докорінний перелом. Її залили бетоном і "бурдою" та значно знизили радіаційний фон.

Роботи з очищення покрівлі поруч з вентиляційною трубою очолив генерал М.Тараканов. Для виконання робіт брали військових запасу, здебільше москвичів, а також курсантів Львівського і Харківського пожежних училищ. Покрівлі третього і четвертого блоків називали "територією Самойленка". Юрій Самойленко, сталкер зі Смоленської АЕС, тим літом став заступником Миколи Штейнберга з дезактивації блоків. Під вентиляційною трубою було до 7000 рентген.

Військові перед виходом на покрівлю вдягались у саморобний захисний одяг з триміліметрового свинцю, намордник "РМ-2", щиток з оргскла, свинцеві плавки, свинцеві вустілки у бахили, просвинцьовані рукавиці. Зверху - плащі з пластику, до рук - лопату або скребок. По команді "вперед" четверо кидалися до пролому на покрівлю. Там хапали кусок графіту або ТВЕЛу і кидали їх в "розвал". Далі - вмикалась сирена, і всі бігли назад. Все це тривало 40 секунд.

Офіційно на цій операції отримували по 30 бер. Але точно ніхто не рахував. Як і багатьох інших, цих хлопців "забули" нагородити. А потім і зовсім забули. Як і всіх нас.

Після очищення покрівель Юрій Самойленко кинув ідею - підняти прапор на вентиляційній трубі. Ті, хто знав, які там поля, були категорично проти. Але партія підтримала.

На трубу вдерлися з другої спроби. Перша трійка не дійшла - одному з її складу стало погано від високого рівня опромінення. Подряпались наступні і прапор встановили. Ю.Самойленко особисто кожному потиснув руку. А хлопці опромінились по повній програмі.

У "гарячій зоні" внутрішнє опромінення від вдихання радіоактивних часток було набагато небезпечнішим за опромінення внутрішнє. Але Міноздоров був у цих питаннях не обізнаний. Цивільна оборона тим більше. Захист був примітивним. Накопичувачі ж фіксували лише зовнішнє опромінення, але і накопичувачі брехали, або виявлялися порожніми. Також брехав і дозконтроль, який пропалював накопичувачі. Їм було заборонено розголошувати дійсні дози опромінення, які отримував персонал. Під загрозою кримінального покарання. Обіцяли 8 років ув'язнення.

Та все одно об'єкт "Укриття" було побудовано і "війна" скінчилася.

ЛІКВІДАТОРИ СВОЮ РОБОТУ ВИКОНАЛИ

Не всі йшли до "гарячої зони". Ті ж хто йшов - не канючив, не стогнав. Але правда й те, що поки ліквідатори і сталкери хапали дози і хворіли від переопромінення, ті "інші" терміново оформляли медичні довідки, зв'язок захворювань з роботою в Чорнобилі, писали на себе нагородні листівки. І потім при всіх режимах мали підвищені пільги та "залізяки" на грудях. Про них полюбляли писати в місцевій пресі і запрошували на різні урочистості. "Вони" приміряли на себе чужі подвиги, багато безграмотно вигадували про зону, а потім свято вірили, що так воно все й було.

Насправді ж, мало хто з них доїжджав до Чорнобиля. Але не далі.

У ліквідаторів Чорнобиль вважався чистою зоною. А цих мисливців за чорнобильськими нагородами вони відверто зневажали. Але "герої" так повірили в своє "геройство", що тепер зневажають нас. А чому б ні, якщо держава не робить між нами ніякої різниці?

"Вони" без особливих хвороб і зайвих клопотів дожили до цих днів. І зараз разом з чиновниками поділяють радість буття на наших похоронах. Навіть влаштовують на замовлення влади опереткові демонстрації протесту, щоб випустити пару й відзначитися.

Чорнобиль так нікого й нічому не навчив. Пройшла "війна"... "Демократи" об'єднались з "партократами". І взялися в черговий раз за перерозподіл влади та власності. Забуто все.

Забуто, що на ядерних руїнах четвертого енергоблоку в 1986 році відбулось "випалювання" десятків тисяч здорових людей. А тим з них, хто ще живий, держава відмовляє в гідному існуванні. І вони вмирають. Вмирають в сто разів швидше, ніж ветерани Другої світової війни, ветерани Афганістану та інших війн. Тому, що війна 1986 року була війною атомною.

Тоді, в 1986 році, ліквідатори врятували Україну від повного винищення. Випалило б всю територію на глибину до двох метрів. Але наші правителі цього не зрозуміли. А тепер і знати про це не бажають. Бо тоді, у 86-му, вони відсиділись у своїх кабінетах і атомна війна пройшла повз них. Сьогодні все забуто. А це означає - якщо трапиться подібна катастрофа, рятувати Україну не буде кому. Люди, здатні на подвиг, отримали наочний урок і більше не "купляться".

До 20-х роковин Чорнобильської катастрофи влада, звичайно, щось придумає. Скажуть добрі слова, витруть "скупу чоловічу сльозу", нагородять непричетних, запросять невідомих. На тому все і скінчиться. Чорнобиль та чорнобильців знов забудуть. Тепер вже назавжди. Ліквідатори знов залишаться сам на сам у боротьбі за виживання і в тужливому очікуванні смерті.

Сергій МЕРЦ,
голова Білоцерківської ради ветеранів Чорнобиля.

Від редакції: ми не у всьому поділяємо погляди, оцінки і висновки автора. Але вважаємо, що кожен має право на свої спогади, свою думку, свою громадянську позицію. Якщо хтось думає по-іншому, має що розповісти, хоче заперечити Сергієві Мерцу - ласкаво просимо на сторінки "ВЧ".